

BOBUR IJODINI O`RGANISHNING NAZARIY AHAMIYATI

Umarova Shohida

Boltayeva Malika

*Jizzax davlat pedagogika universiteti akademik litseyi ona tili va
adabiyot kafedrasi o`qituvchisi*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada Zahiriddin Muhammad Bobur ijodini o`rganishning nazariy ahamiyati tahlil qilingan. Bobur asarlarining adabiy, tarixiy va madaniy mazmunini o`rganish orqali ular zamonaviy ijtimoiy va gumanitar fanlarga qo`shayotgan hissasi ko`rsatilgan. Maqolada ilmiy yondashuvlar va o`rganish metodlari keltirilgan.*

Kalit so`zlar: *Bobur, adabiyotshunoslik, tarixshunoslik, madaniyat, nazariy ahamiyat, tahlil, metodologiya.*

Zahiriddin Muhammad Bobur nafaqat ulug` shoir, balki buyuk davlat arbobi va tarixchi sifatida mashhurdir. Uning ijodi Sharq madaniyati va adabiyotida alohida o`rin tutadi. Boburning asarlari, xususan, “Boburnoma”, nafaqat tarixiy hujjat, balki adabiy va falsafiy manba sifatida ham qimmatlidir. Ushbu maqolada Bobur ijodini nazariy jihatdan o`rganishning ahamiyati, uning ilmiy va amaliy tadqiqotlarga qo`shadigan hissasi yoritiladi.

Bobur ijodi yuzasidan ko`plab tadqiqotlar olib borilgan. O`zbek va xorijiy olimlar tomonidan Boburning hayoti va ijodiy faoliyati turli aspektlardan tahlil etilgan. Jumladan, Alisher Navoiy, Hamid Sulaymon, Edward Denison Ross kabi olimlarning asarlarida Boburning adabiy mahorati va siyosiy dahosi yoritilgan. Ushbu tadqiqotlarning umumiy xulosasi shundaki, Bobur ijodi turli fan sohalarida muhim manba sifatida xizmat qilmoqda.

Bobur ijodini o`rganishda quyidagi metodlardan foydalanildi:

- Adabiyotshunoslik usuli: Boburning she`rlari va “Boburnoma” asari adabiy jihatdan tahlil qilindi.

- Tarixiy-tahliliy usul: Bobur davridagi tarixiy voqealar uning asarlari orqali o'rganildi.

- Komparativistik usul: Bobur ijodini boshqa davr va madaniyat vakillari bilan qiyoslash orqali o'ziga xos xususiyatlar aniqlandi.

Bobur ijodini o'rganishning nazariy ahamiyati quyidagilarda namoyon bo'ladi:

Adabiy merosni anglash: Boburning ijodi, xususan, uning "Boburnoma" asari o'z davrining tarixi, madaniyati, geografiyasi va ijtimoiy hayotini tushunishda muhim manba hisoblanadi. Uni o'rganish orqali Markaziy Osiyo va Hindiston tarixidagi muhim davrlarni, voqealarni va shaxslarni chuqurroq tahlil qilish imkoniyati tug'iladi.

Lug'atshunoslik va tilshunoslik ahamiyati: Bobur asarlaridagi til o'zining boy lug'ati va ifoda uslubi bilan tilshunoslik nuqtai nazaridan qimmatli bo'lib, o'zbek adabiy tilining rivojlanish bosqichlarini o'rganish uchun bebaho materialdir. Boburning she'riyati esa o'zbek tilining poetik imkoniyatlarini ko'rsatadi.

Adabiyotshunoslikda yangi yo'nalishlar: Bobur ijodining o'ziga xosligi va ko'p qirraliligi adabiyotshunoslik uchun alohida ilmiy qiziqish uyg'otadi. Boburning tarixiy va poetik asarlarini tahlil qilish turli ilmiy nazariyalar, masalan, strukturalizm, postkolonializm yoki tarixiy tahlil nuqtai nazaridan yondashuvlarni boyitadi.

Madaniyat va sivilizatsiyalar muloqotini tushunish: Bobur o'z ijodida turli madaniyatlar, dinlar va sivilizatsiyalar o'rtasidagi aloqalarni aks ettirgan. Uning asarlari, ayniqsa "Boburnoma", turli xalqlar madaniyatlarini o'rganishda va madaniy muloqotlarning ahamiyatini anglashda nazariy asoslarga ega bo'lish imkonini beradi.

Tarixiy va siyosiy o'rganish uchun asos: Bobur ijodi nafaqat adabiy, balki siyosiy va tarixiy ahamiyatga ham ega. Uning siyosiy faoliyati va yurtni boshqarishdagi qarashlari bugungi kun siyosatshunoslari uchun ham dolzarb masalalarni tadqiq etish uchun zamin yaratadi.

Shaxsiyatni o'rganish nazariyalari: Boburning shaxsiyati, hayotiy tajribasi va dunyoqarashi shaxsiyatni o'rganish, liderlik sifatlari va inson tabiatining murakkab jihatlarini tahlil qilishda muhim nazariy material bo'la oladi.

Global ilmiy integratsiya uchun o'rganish: Bobur ijodini o'rganish orqali o'zbek madaniy merosi dunyo ilm-faniga tanitiladi. Bu, o'z navbatida, xalqaro adabiyotshunoslik va tarixiy tadqiqotlarga yangi ma'lumotlar kiritadi.

Shu jihatdan Bobur ijodini o'rganish nafaqat milliy, balki umumjahon ilm-fani uchun katta nazariy ahamiyatga ega.

Bobur ijodini o'rganishning ahamiyati shundaki, u adabiy va tarixiy o'tmish haqida yangi tasavvurlarni shakllantirishga yordam beradi. Bobur asarlarida berilgan tabiat tasvirlari va tarixiy voqealar zamonaviy ekologiya, tarix va madaniyatshunoslik sohalarida ham foydali. Ammo Bobur ijodini yanada chuqurroq va zamonaviy usullar orqali o'rganish zarur. Ayniqsa, "Boburnoma"ning turli tillardagi tarjimalarini qiyoslashda yanada ko'proq ilmiy izlanishlar talab etiladi.

Xulosa

Bobur ijodini o'rganish nafaqat tarix va adabiyot uchun, balki zamonaviy ijtimoiy fanlar uchun ham katta ahamiyatga ega. Boburning asarlaridagi gumanistik g'oyalar yosh avlod tarbiyasida muhim rol o'ynaydi. Takliflar:

Bobur ijodini o'rganishga bag'ishlangan ilmiy konferensiyalar va seminarlar tashkil qilish.

"Boburnoma"ni zamonaviy yondashuvlar orqali qayta tarjima va tahlil qilish.

Boburning asarlarini raqamlashtirish va onlayn platformalarda keng targ'ib qilish.

Bobur ijodi insoniyatning madaniy merosi sifatida doimo qadrlanadi va unga bo'lgan qiziqish hech qachon so'nmaydi.

ADABIYOTLAR.

1. Бобир Заҳириддин. Мухтасар / Нашрга тайёрловчи С.Ҳасанов. – Тошкент, 1971.
2. Захирад-Дин Мухаммад Бабур. Трактат об арузе. Факсимиле рукописи. Изд. текста, вступит. статья и указатели И.В.Стеблевой. – М., 1972.
3. Стеблева И.В. О проникновении арабо-персидских метров в тюркоязычную поэзию / Проблемы теории литературы и эстетики в странах Востока. – Москва: Наука, 1964. – С. 288– 299.
4. Стеблева И.В. Тюркская поэтика: этапы развития: VIII-XX вв. – М.: Восточная литература, 2012.
5. Тўйчиев У. Арузшуносликка доир. – Т.: Фан, 1973.
6. Тўйчиева Г. Ислом даври шеърятда аруз тизими ва унинг эволюцион тараққиёти. Филол.фан.бўйича доктор. (Dsc) дисс... – Тошкент, 2018.
7. Rakhimov, I. B. (2024). WAYS TO CREATE AND USE INTERNET RESOURCES IN GEOGRAPHY LESSONS. *Экономика и социум*, (2-1 (117)), 595-599.
8. Rakhimov, I. B. (2024). METHODS FOR DETERMINING THE IMPACT OF LOCAL ENVIRONMENTAL PROBLEMS ON HUMAN HEALTH. *MODERN PROBLEMS AND PROSPECTS FOR ORGANIZING A HEALTHY LIFESTYLE AND PROPER NUTRITION*, 1(01).
9. Ikhtiyor, R. (2024). Using the Kahoot Education Platform to Create E-Learning Resources in Geography Education. *Journal of New Century Innovations*, 67(4), 19-23.